

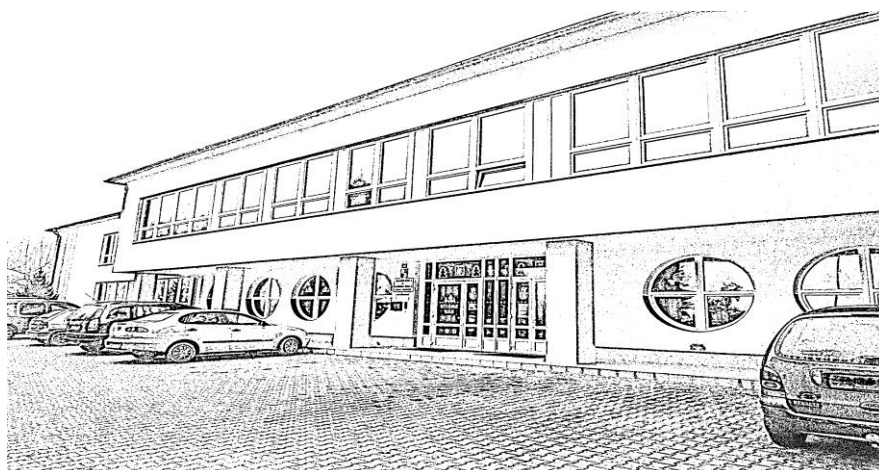
ZÁKLADNÍ ŠKOLA A MATEŘSKÁ ŠKOLA VELKÁ LOSENICE,

PŘÍSPĚVKOVÁ ORGANIZACE

Velká Losenice 248

59211

STRATEGIE PŘEDCHÁZENÍ ŠKOLNÍ NEÚSPĚŠNOSTI ŠKOLNÍ ROK 2023/2024

Zpracovala: Mgr. Kateřina Králíčková, výchovný poradce

Schválila: Mgr. Marie Dobrovolná, ředitelka školy

září 2021

OBSAH:

1. Strategie předcházení školní neúspěšnosti.....	3
1.1.Poradenské služby školy.....	3
1.2.Příčiny neúspěchu ve vzdělávání.....	4
1.3.Škola a vzájemná spolupráce při zjišťování příčin neúspěchu.....	4
1.4.Metody a postupy vedoucí ke školnímu úspěchu – reedukace.....	4
1.5.Nástroje na koordinaci péče o žáky s SVP.....	5
1.6.Domácí příprava na vyučování.....	5
2. Strategie předcházení školní neúspěšnosti – žáci s SVP.....	5
2.1.Dylexie.....	5
2.1.1.Reedukace dyslexie.....	6
2.2.Dysortografie.....	7
2.2.1.Reedukace dysortografie.....	8
2.3.Dysgrafie.....	10
2.3.1.Reedukace dysgrafie.....	10
2.4.Dyskalkulie.....	11
2.4.1.Reedukace dyskalkulie.....	12
2.5.Dyspraxie.....	15
3. Strategie předcházení šikaně, kyberšikaně.....	15
3.1.Podoby šikany.....	16
3.2.Stádia šikanování.....	16
3.3.Postup řešení šikany a kyberšikany.....	17
4. Strategie předcházení školní neúspěšnosti – žáci s SPUCH.....	18
4.1.ADHD.....	18
4.2.Možné příčiny ADHD.....	18
4.3.Obecná doporučení k přístupu k dítěti s SPUCH pro rodiče.....	18
4.4.Poruchy pozornosti u dětí, jak s žákem pracovat.....	20
5. Strategie předcházení školní neúspěšnosti – další možná rizika.....	21
5.1.Nástup žáka do školy.....	21
5.2.Změna školy.....	21
5.3.Nemoc, zvýšená omluvená absence.....	21
5.4.Změna situace v rodině.....	21
5.5.Špatná sociální situace.....	21
5.6.Závadové chování, záškoláctví.....	21
6. Závěr.....	22
7. Použitá literatura.....	23

1. Strategie předcházení školní neúspěšnosti

Podkladem Strategie předcházení školní neúspěšnosti je vyhláška č. 607/2020 Sb., kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další vyhlášky s účinností od 1. 1. 2021 přináší mimo jiné na základě ustanovení §7 odst. 3 povinnost školy zpracovávat a uskutečňovat Preventivní program školy včetně Strategie předcházení školní neúspěšnosti, šikaně a dalším projevům rizikového chování.

S žáky ohroženými školním neúspěchem může pracovat výchovný poradce, metodik prevence, školní speciální pedagog, školní psycholog (pokud je součástí ŠPP), ale i kterýkoliv pedagogický pracovník. Vyučující jednotlivých předmětů, třídní učitelé a ŠPP úzce spolupracuje. Zajišťují žákům s SPU doporučená podpůrná opatření, zároveň nastavují PO 1.

Třídní učitelé vyhodnocují, zda žák prospívá, či dochází ke zhoršení prospěchu.

U žáků se zhoršeným prospěchem a neprospívajícími žáky zjišťují třídní učitelé příčinu neúspěchu.

Třídní učitelé vyhodnocují příčiny zhoršení prospěchu ve spolupráci se ŠPP.

V případě potřeby je vypracován Plán pedagogické podpory.

Neúspěch ve škole se může projevit zhoršením prospěchu, neprospěchem, závadovým chováním – porušování školního řádu, porušování nastavených pravidel, záškoláctvím, problematickým postavením v třídním kolektivu (či uzavřené skupině žáků).

Na čtvrtletních pedagogických radách jsou vyhodnocovány situace ve vzdělávání žáků, kteří jsou ohroženi školním neúspěchem, všichni pedagogové jsou o těchto žácích informováni.

V případě zhoršení školního prospěchu jsou rodiče neprodleně informováni třídními učiteli (E-třídnice, telefonicky, společnou schůzkou).

Výchovný poradce spolu s třídním učitelem a vyučujícími daných předmětů projedná na schůzce ve škole se zákonnými zástupci neprospěch žáka a navrhne možnosti řešení. V případě potřeby či zájmu je nabídnuto zákonným zástupcům zprostředkování spolupráce s odborníky z PPP a SPC.

1.1. Škola zajišťuje poradenské služby odpovídající potřebám žáků školy zaměřené zejména na:

- poskytování podpůrných opatření pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami
- sledování a vyhodnocování účinnosti zvolených podpůrných opatření
- prevenci školní neúspěšnosti
- kariérové poradenství spojující vzdělávací, informační a poradenskou podporu k vhodné volbě vzdělávací cesty a pozdějšímu profesnímu uplatnění
- podporu vzdělávání a sociálního začleňování žáků z odlišného kulturního prostředí a s odlišnými životními podmínkami
- podporu vzdělávání žáků nadaných a mimořádně nadaných

- průběžnou a dlouhodobou péči o žáky s výchovnými či vzdělávacími obtížemi a vytváření příznivého sociálního klimatu pro přijímání kulturních a jiných odlišností ve škole a školském zařízení
- včasnou intervenci při aktuálních problémech u jednotlivých žáků a třídních kolektivů
- předcházení všem formám rizikového chování včetně různých forem šikany a diskriminace

- průběžné vyhodnocování účinnosti preventivních programů uskutečňovaných školou
- metodickou podporu učitelům při použití psychologických a speciálně pedagogických postupů ve vzdělávací činnosti školy
- spolupráci a komunikaci mezi školou a zákonnými zástupci
- spolupráci školy při poskytování poradenských služeb se školskými poradenskými zařízeními

1.2. Příčiny neúspěchu ve vzdělávání

- školní nezralost
- včasné nerozpoznané smyslové vady - sluchu (v souvislosti s tím řeči), zraku; odchylka v celkové úrovni inteligence
- poruchy učení, poruchy chování, jiná zdravotní omezení a znevýhodnění
- častá krátkodobá absence
- závažné onemocnění žáka
- dlouhodobá absence
- nízký intelekt
- záškoláctví či skryté záškoláctví
- náročná životní situace (náhlá změna rodinné situace)
- vliv rodiny - přílišné nároky, nepodporování ke vzdělávání z různých důvodů, přecvičování leváctví, chybějící motivace k plnění školní povinností
- výluka prezenční výuky – negativní dopady do studijních návyků a vzdělání –
- odlišné sociokulturní prostředí
- OMJ
- šikana, kyberšikana

1.3. Škola a vzájemná spolupráce při zjišťování příčin neúspěchu

Spolupráce: ŠPP, třídní učitel, ostatní vyučující, výchovný poradce, metodik prevence, vedení školy, zákonní zástupci, žák.

Dle závažnosti využíváme dalších mimoškolních institucí.

1.4. Metody a postupy vedoucí ke školnímu úspěchu - reedukace

- a) pozorováním jako diagnostickou metodou
  - b) diagnostickým rozhovorem s žákem a zákonnými zástupci
  - c) analýzou rozhovoru a formulováním možností náprav
- dále nejčastěji využíváme:
- Prodloužený výklad
  - Prodloužené procvičování
  - Ústní procvičování
  - Možnost redukce učiva
  - Návčik práce s učebnicí

- Respektování individuálního tempa (pomalé, překotné, např. dát víc času nebo kratší úkol
- Omezit časově limitované úkoly (pětiminutovky), úkoly limitovat obsahem
- Častěji poskytovat pozitivní zpětnou vazbu
- Používat individuálních zadání úkolů v souladu s postupem nápravy (DÚ, samostatná práce vhod.)
- Kontrola pochopení zadání úkolu, instrukce
- Zadávat kratší úkoly postupně
- Multisenzoriální přístup
- Odstupňovaná pomoc při sebekontrolě (dohlédnout na kontrolu, dát čas, ohraničit kontrolovaný úsek, umožnit používat pomůcky, přehledy, tabulky, pravidla)
- Tolerovat slabší úpravu sešitu, nenutit přepisovat
- Respektovat psychomotorický neklid a impulzivitu
- Umožnit pohybové uvolnění
- Brát ohled na aktuální stav pozornosti, vhodně zařadit přestávku, změnu aktivity
- Dohlédnout, zda si dítě správně zapsalo zadání DÚ
- Stanovit přesné a přiměřené požadavky
- Stanovit přesný objem učiva, který bude hodnocen
- Důsledná kontrola zadané domácí přípravy

1.5. Nástroje na koordinaci péče o žáky se SVP

- Poskytování podpůrných opatření prvního stupně
- **Plán pedagogické podpory** vzniká z iniciativy učitele jednotlivých předmětů, může mít omezenou platnost nebo může být využíván po delší časové období, musí být pravidelně vyhodnocován, má ho u sebe vyučující, který PLPP tvořil
- **Individuální vzdělávací plán** o podpůrné opatření v rámci 2. – 5. stupně, tvoříme ho na základě doporučení ŠPZ, po podpisu informovaného souhlasu a podání žádosti zákonným zástupcem
- **Předmět speciálně pedagogické péče nebo pedagogická intervence** o zařazení žáka do skupiny jen na základě doporučení ŠPZ, náplň je dána v doporučení
- **Asistent pedagoga** o personální podpora je vždy daná doporučením ŠPZ
- **Doporučení ze ŠPZ** o vyučující jsou seznámeni s doporučením pro daného žáka

1.6. Domácí příprava na vyučování

Je kladen velký důraz na každodenní domácí přípravu, ta navazuje na vzdělávání ve škole a je zaměřena na procvičování probraného učiva.

Vyučující daných předmětů si po dohodě se zákonným zástupcem sjedná časové rozmezí a přesné datum schůzek k průběžnému vyhodnocování dílčího pokroku či pokračujícího neúspěchu.

Zlepšení školních výsledků žáka je společným cílem vyučujících, žáků a jejich zákonných zástupců.

Všichni společně se proto musí důsledně podílet na předem společně stanovených postupech.

2. Strategie předcházení školní neúspěšnosti - žáci s SVP

2.1. Dyslexie

Jedná se o sníženou schopnost naučit se číst běžnými vyučovacími metodami - přiměřenými rozumové úrovni, typické jsou: **obtíže v rychlosti, správnosti, porozumění čtenému textu.**

Specifické chyby při čtení:

- snížená schopnost spojovat psanou a zvukovou podobu hlásek
- odchylky ve zrakovém vnímání - nedostatek schopnosti diferencovat optické obrazy; obtížné rozeznávání tvarů, záměna podobných písmen - t, f, zrcadlově podobné útvary, p, b, d...
- záměna zvukově blízkých hlásek, znělosti, měkké - tvrdé slabiky (di - dy), nerozlišení sykavek
- nedodržení pořadí, nedostatečná schopnost pravolevé orientace, inverze, sen - nes...
- nedostatečná analyticko-syntetická schopnost, obtíže při spojování písmen do slabik a slov
- vynechávání písmen, slabik, částí slov
- problém číst skupiny souhlásek
- nedodržení délek, vynechání interpunkce
- dvojí čtení
- nejistota, těžkopádnost
- domýšlení - kompenzace (umí text zpaměti, orientuje se podle klíčových slov)
- neporozumění, čtení bez porozumění
- odlišné oční pohyby při čtení
- odchylky ve sluchovém vnímání
- deficit v oblasti jazyka

2.1.1. Reedukace Dyslexie

Následující postup reedukace dyslexie vychází z analyticko-syntetické metody čtení. Reedukace dyslexie začíná rozvojem percepčně – motorických funkcí, řeči a dalších dovedností souvisejících se čtením. Vlastní čtení se skládá ze 2. oblastí, které se vzájemně ovlivňují:

- technika čtení, dekodování,
- porozumění

Technika čtení, dekodování:

- **Zrakoprostorová identifikace písmen**
Poznávání písmen zrakem podporujeme hmatem (ohmatávání písmen se zavřenýma očima). Používáme textilní písmena, písmena utvářená z drátů a dalších materiálů, psaní písmen na ruku, na záda, používání melodie pro určité písmeno, rozlišení tvarů podle polohy v prostoru (b, p, d) bez spojení s hláskou. Cílem není čtení, ale jejich zrakové a prostorové vnímání.
- **Spojení hláska** – písmeno Dítě zrakem vnímá tvar a vybavuje si odpovídající zvuk – hlásku (intersenzorická integrace). Čtení písmen z karet, z obrazovky počítače, čtení řady písmen. Hláska je zpracována PH jako přírodní zvuk. Proto používáme spojení hlásky s přírodními nebo umělými zvuky (fff - fouká vítr, ččč – kočka). Zapojujeme multisenzoriální přístup (hláska - písmeno, řeč, zrak, sluch, hmat, kinestetické vnímání). Pomůcky: modelování písmen, malování, vytrhávání z papíru, vyrývání do písku, poznávání textilních písmen, písmena z polystyrenu, z drátů

Obtíže: Záměny písmen:

- tvarově podobných (b, d, p) = vyvození písmena o obrázkem, citoslovcem, porovnávání písmen, obtahování písmen na tabuli, obtahování písmen z polystyrenu, z drátů s otevřenými i zavřenými očima, vyhledávání písmen v tetu, podtrhávání slov, která daná písmena obsahují, doplnění slova (po březnu následuje -u-en)
  - zvukově podobných = zjistit, zda dítě daná písmena rozliší sluchem.
- **Spojování písmen do slabik**
K automatizaci slabik (rychlé postřehnutí a vyslovení slabiky) se využívají slabiky psané na kartách, postřehování slabik v PC programech. Přirozené je, že děti nejprve čtou po slabikách, až potom je čtení plynulé. Kdyby byly brzy vedeny k plynulému čtení, mělo by to za následek dvojí čtení (čtou si slabiku po písmenech potichu, až potom nahlas).
Pomůcky: Slabiky, nakl. DYS, 1999, PC programy GeMiS, např. Soví písmena.
  - **Čtení slov se zvyšující se náročností hláskové stavby**
Cílem je slova neslabikovat, ale zvládnout je jako celek. Čtení slov z karet, ze čtenářských tabulek, PC programy, procvičování čtení denně 5-10 min. Při automatizaci slov respektujeme zvyšující se náročnost: slova tvořená 3 písmeny (les, pes), dvouslabičná slova s otevřenými slabikami, dvouslabičná slova s uzavřenou slabikou, slova tvořená více slabikami, slova se souhláskovými shluky. Sledujeme oční pohyby, máme na zřeteli porozumění textu (i když jsme v etapě dekódování – není cílem, ale prostředkem).
  - **Čtení vět, souvislého textu**
Nejprve čteme snadné věty, které ihned spojujeme s obsahem, potom čteme souvislý text. Není chybou opakované čtení téhož textu, neboť vede ke globálnímu poznávání stále většího počtu slov, nesmí to však dospět do stádia, kdy dítě odřikává text nazpaměť. Text musí odpovídat zvládnuté úrovni techniky čtení.

Porozumění čtenému textu:

Nácvik se prolíná s dekódováním. Čím lépe je zvládnuto dekódování, tím lepší bude porozumění. Porozumění cvičíme pomocí čtení obtížných slov, čtení po částech se zdůrazněním základních myšlenek, grafickou úpravou textu a seznámením s textem formou rozhovoru. Nedostatečné porozumění se může projevit i u rychlých čtenářů, kteří čtou správně, ale nerozumí.

- **Porozumění izolovaným výrazům**
Při počáteční etapě čtení. Spojení slova s odpovídajícím obrázkem.
- **Mechanické porozumění na základě paměti**
Typické pro 1. st. ZŠ. Základem jsou asociace, kdy si dítě pamatuje jeden poznatek ve spojení s druhým. Později u jedinců s dyslexií přetrvává, pokud jim nenabídneme jiný způsob práce s textem.
- **Porozumění na základě pochopení souvislosti**
Nejvyšší úroveň, která se rozvíjí mezi 10-12 rokem dítěte. Vyžaduje stupeň abstrakce a logického myšlení. Jedná se o dovednost spoluutvářet text, aktivně jej vnímat a vyvozovat z něj závěry. Tato dovednost přetrvává celý život v závislosti na psychice a na zvětšování rozsahu vědomostí a dovedností.
Cvičení pro nácvik porozumění:
  - předkládání slov (vět) k odpovídajícím obrázkům,
  - odpovědi na otázky,
  - vyprávění obsahu,
  - plnění úkolů s využitím poznatků z textu,
  - předvídání (odhadování konce věty, odstavce).

2.2. Dysortografie

Jde o specifickou **poruchu pravopisu**, která se týká jen určitých jevů, ne celkové schopnosti zvládnout gramatiku.

Příklady specifických chyb:

- záměna tvarově podobných písmen (tiskacích, psacích apod.)
- záměna zvukově blízkých hlásek, znělosti
- nerozlišování sykavek
- nerozlišování měkkých/tvrdých slabik di, ti, ni, dy, ty, ny
- chyby ve zvukových celcích (přehazování, vynechávání, přidávání písmen, slabik)
- nedodržení délek samohlásek, vynechání interpunkce
- problémy ve slabikách se slabikotvornými r, l
- špatné rozlišování konce slova, věty
- umí gramatickou poučku ústně, neumí ji použít v písemné podobě

2.2.1. Reeducace Dysortografie

Reeducace specifických dysortografických chyb:

Rozlišování krátkých a dlouhých samohlásek

Příčinou je nedostatečně rozvinuté sluchové vnímání a obtíže v reprodukci rytmu. Při rozlišování a psaní samohlásek je důležité, aby si žáci zřetelně nahlas či polohlasně artikulovali délku hlásek. Je tak lepší porušovat zásadu plynutého psaní slov a psaní znamének hned. Lepší je vrátit se k délce samohlásek po napsání slova.

Pomůcky: Bzučák, bzučák se žárovkou, zvonek, hudební nástroje, stavebnice s krátkými a dlouhými prvky.

Cvičení s použitím bzučáku: rytmická cvičení beze slov (učitel udává rytmus, žáci napodobují nebo udávají, kolik zvuků slyšeli), učitel předřikává slova, žák je přehrává s pomocí bzučáku, učitel přehrává rytmus, žáci hledají odpovídající slova, užití bzučáku při pravopisných a diktátech (při diktování učitel používá bzučák).

Cvičení pro rozlišování délky samohlásek: určí, zda jsou smyšlená slova stejná (pis x pís), znázorňování slov pomocí stavebnice, grafické znázornění délky samohlásek (slabiku s dlouhou samohláskou označujeme svislou čarou, s krátkou samohláskou tečkou, učitel může zadávat slova, žáci ho graficky znázorňují nebo učitel zadá grafické znázornění a žáci hledají slova), doplňování krátkých a dlouhých samohlásek do textu (kr-vy), podtrhávání dlouhých samohlásek v textu se zdůrazněním výslovnosti, tvoření dvojice slov lišících se délkou samohlásek (dráha-drahá), zapisování krátkých a dlouhých samohlásek ze slov, které učitel diktuje.

Rozlišování slabik dy-di, ty-ti, ny-ni:

Chyby způsobeny nedostatečným sluchovým rozlišováním nebo sníženou schopností aplikovat učivo o tvrdých a měkkých slabikách.

Pomůcky: tvrdé kostky se slabikami dy, ty, ny a měkké kostky se slabikami di, ti, ni.

Postup při práci s kostkami:

- Učitel předřikává dvojice slabik, žák opakuje a ohmatává kostky. Při tvrdých souhláskách se jazyk opírá hrotem za horními řezáky, při artikulaci měkkých souhlásek se hrot jazyka opírá o dolní řezáky a jazyk se tlačí nahoru proti patru.
- Vyhledávání slov s danou slabikou. Žák mačká tvrdou kostku, vyslovuje slabiku a hledá slovo s touto slabikou.

- Určování slabik ve slovech. Začínáme slovy, kde je sledovaná slabika na začátku, pak na konci, pak uprostřed. Učitel vysloví slovo, žák jej opakuje a současně mačká kostku.
- Rozlišování slov lišící se tvrdostí slabik. Doplňování slov do vět (Na stole tyká-tiká budík).
- Procvičování slov obsahujících více kritických slabik. 9
- Použití tvrdých a měkkých kostek v diktátech a písemných cvičeních.

Rozlišování sykavek s, c, z, š, č, ž

Chyby bývají způsobeny nedostatečným sluchovým rozlišováním a špatnou výslovností, což se navzájem podmiňuje a objevuje se v písemném projevu. Asimilace (připodobňování) sykavek patří mezi specifický logopedický nález.

Pomůcky: karty s písmeny, obrázky se slovy, která obsahují sykavky.

Cvičení:

- Rozlišování sykavek ve slabikách pomocí karet s napsanými sykavkami, učitel vyslovuje slabiky, žáci zvedají karty s příslušnými sykavkami.
- Rozlišování sykavek ve slovech se stejným postupem jako výše.
- Vyhledávání slov se sykavkami. Učitel vysloví hlásku, žák ji zopakuje a ukáže odpovídající písmeno.
- Rozlišování sykavek měnících smysl slov (sem-zem).
- Rozlišování více sykavek v jednom slově (rozcvička). Postup stejný jako výše.

Vynechávání, přidávání, přesmykování písmen, popř. slabik

Příčinou jsou nedostatky ve sluchové analýze a syntéze, snížená schopnost vybavovat si písmena, poruchy soustředění, grafomotoriky, spěch, nesprávná výslovnost, problémy s časovou a prostorovou orientací.

Pomůcky: písmena, ze kterých dítě tvoří slova.

Cvičení: písemná analýza a syntéza slov (učitel řekne slovo středa, žák opakuje a pak píše s-t-ř-e-d-a, učitel řekne s-t-r-o-m, žák píše strom), tvoření slov ze zpřeházených písmen (k-h-n-i-a = kniha), podtrhávání správně napsaných slov (dnes-dnes-dsne), psaní na stroji nebo nápodoba psaní na stroji na klávesnici zobrazené na papíře.

Hranice slov v písmu

Žák píše dvě i více slov dohromady, spojuje předložky se slovy, nerozlišuje začátek a konec věty, může souviset s předchozími problémy, obtížemi ve sluchové analýze, syntéze, grafomotorice, obsahovém chápání toho, co žák píše. Souvisí s fonemickým uvědoměním i zvládnutím systému jazyka.

Pomůcky: stavebnice, různé prvky znázorňující slovo, obrázky, karty s předložkami.

Cvičení:

- Vyznačování slov částmi stavebnice nebo písemně (Maminka peče. 0-0).
- Určování počtu slov ve větě.
- Čtení slov s předložkami pomocí obrázků (učitel ukáže obrázek stolu a žák spojuje s předložkami na kartách – u stolu, na stole).
- Grafické znázornění náročnějších vět s předložkami, zájmeny a krátkými slovy (Už jsem o tom mluvil – žák klade knoflíky - - - -).

Postup při reedukaci specifických dysortografických chyb

1. sluchové rozlišování tvarů s multisenzoriálním přístupem (bzučák, tvrdé, měkké kostky, hudební nástroje).
2. Osvojení jevů ústně, bez psaní, pomocí kartiček.
3. Speciální písemná cvičení.
4. Aplikace jevu v běžné praxi – cvičení, diktáty, zápisky.
5. Automatizace jevu

Specifickým dysortografickým jevům je nutné věnovat pozornost i v jiných předmětech než v ČJ a při speciálních cvičeních. Ve výjimečných případech nelze specifické dysortografické jevy odstranit. Musíme však využít všechny možnosti, aby se v textu objevovalo co nejméně chyb.

Reedukace gramatických chyb:

Chyby jsou způsobeny nedostatečným rozvojem řeči, především jazykového citu, poruchami paměti, automatizace, neschopností číst po sobě napsaný text, uvědomovat si a opravovat chyby.

Osvojování gramatických pravidel

Učitel musí na žáka klást požadavky, které je schopen zvládnout. Žák s dysortografií, který neumí zachytit všechny slova a písmena, nemůže psát diktát na vyjmenovaná slova. Chybám se snažíme předcházet. Žáci pravopisné jevy nejprve zdůvodňují, pak píšou. Práci po sobě kontrolují. Jestliže žák nestačí tempu třídy, zadáváme mu cvičení kratší.

Pomůcky: karty s tvrdým a měkkým i-y, karty s párovými souhláskami, přehledy mluvnic, doplňovací cvičení.

Cvičení:

- Vyhledávání příbuzných slov (učitel řekne myš, dítě myška, myší).
- Doplnění i-y ústně (učitel řekne slovo, žáci zvedají karty s příslušným i-y).
- Zápis pouze procvičovaného jevu (učitel řekne mýdlo, žáci píšou y).
- Doplnění cvičení (Kam-l sl-šel houkání s-čka).
- Zápis pouze slov obsahujících procvičovaný jev (učitel diktuje: Cesta byla lemována lípami, žák píše lípami).
- Mechanické opisování slov, v nichž žák chybí (opisovat 3-5x, ne příliš často, spíše hrát si se slovy – barevně je podtrhávat, napsat křídou, barvami).

Oprava písemných prací žáků

Chybám žáka se snažíme předcházet všemi způsoby, i za cenu snížení nároků na žáka. Pokud se objevuje větší množství chyb, neopravujeme červenou barvou, a to z důvodu:

- Celá cvičení opravená červenou barvou s následnou pětkou nevyvolávají o individuálním přístupu a nerespektování slovního hodnocení.
- Žák ztrácí motivaci k učení, jeho snaha se mu jeví jako bezvýsledná. Červeně označené chyby neukazují cestu k nápravě.
- Při reedukačních cvičeních se červená barva používá k tomu, co si má žák zapamatovat.
- Chyby označujeme tužkou a necháme žáka, aby si text ještě jednou přečetl a chyby opravil, pokud je žák není schopen nalézt sám, učitel mu pomáhá a společně chyby odůvodňují.
- Chybně napsaná slova lze přelepit a napsat správný tvar.
- Zavést notýsek chybných slov, který slouží jako učební materiál doma i ve škole.
- V zahraničí se osvědčil způsob, kdy se obtížná slova 10x napíše, barevně se vyznačí jejich tvar a žák si je zřetelně zafixuje.

2.2. Dysgrafie

Znamená specifickou poruchu **grafické stránky projevu**, neschopnost napodobit a zapamatovat si **tvar písmen, neschopnost psát čitelně, stejnosměrně, úhledně**.

Příklady specifických chyb při psaní:

- obtížné zapamatování tvarů písmen
- nestejná velikost písmen, nedodržování a kostrbatost linie
- přepisování, obtížné spojování
- záměna tvarově podobných písmen (tiskacích, psacích)

2.2.1. Reedukace Dysgrafie

Rozvoj hrubé motoriky:

Cvičení paží, uvolnění pletence ramenního, aby svalstvo nebylo křečovitě a v napětí. V opačném případě by písmo nebylo plynulé, dítě by brzo bolela ruka, pozornost klesá. Svaly ruky, krku i trupu se mohou procvičovat i v průběhu psaní.

- Pohyby paží = mávání, kroužení, upažení, vzpažení, kroužení předloktím (klubíčko).
- Pohyby dlaní = vpřed, vzad, vpravo, vlevo, kroužení, tlačení dlaní proti sobě a uvolňování, zavírání a otevírání dlaně, údery dlaní a pěstí o podložku.
- Správný sed při psaní.
- Anatomicky tvarovaný nábytek.

Rozvoj jemné motoriky: Existuje řada cvičení, které lze provádět při psaní a čtení i jiných předmětů (modelování, modelování písmen, vytrhávání a skládání papíru, vytrhávání písmen, navlékání korálků, omalovánky).

- Pohyby prstů = dotýkání prstů obou rukou (i bez zrakové kontroly), dotýkání palce s dalšími prsty, oddalování a přibližování prstů (nůžky), mávání prstů, kroužení, „hra na klavír“.
- Sestavy z dlaní = dotyk špičkami prstů o sebe, dotyk palců a ukazováku, hnízdo z dlaní.
- Cvičení pohybové paměti = opakování cviků po učiteli, krátké sestavy cviků, nápodoba uvolňovacích cviků z paměti.

Držení psacího náčiní: Ruka se zlehka dotýká malíčkem papíru, psací náčiní dítě drží ve 3 prstech. Ukazováček vede pohyb dolů (zapojení flexorů), prostředníček nahoru (extenzory) a palec podporuje pohyb vpřed. Nutné cvičit od předškolního věku.

- Trojhranný program = tužky, pastelky, násadky, které mají 3 plochy pro uchopení 3 prsty.
- Drápkovité držení = špatný způsob držení psacího náčiní, který je těžko odlučitelný. Někdy se podaří naučit správnému držení až ve vyšších ročnících.

Uvolňovací (průpravné) cviky: Provádíme nejprve na svislé ploše (nejjednodušší), poté na šikmé a nakonec na vodorovné ploše. Možno použít křídly, voskovky, uhel, tužky s měkkou tuhou, náčiní, které zanechává snadno stopu, aby dítě příliš netlačilo. Plocha se postupně zmenšuje (balící papír až linky). Podporujeme říkadly, písničkami, hudbou, slovním doprovodem (motivace, uvolnění, vyhasínání špatných návyků).

- Uvolňovací cviky pro psaní písmen = provádíme vždy několikrát, cílem není přesné obtahování ani napodobování, ale plynulost a rytmus pohybu. Cviky provádíme před každým psáním. Provádíme je i ve vyšších ročnících.

Psaní písmen a spojů mezi písmeny: Učitel předvádí tvar nejprve na tabuli, slovně pohyb komentuje. Žáci pak obtahují vzor na tabuli. Také píší tvary ve vzduchu se zavřenými očima. Využíváme pomocné linky bez ohledu na věk. Jestliže dítě nezvládá tvar písmene nebo spojení písmen, vrátíme se na začátek a postup opakujeme. Pokud mají děti problémy s vybavováním písmen, je dobrou pomůckou přehled písmen. Dítě nepřetěžujeme stálým dlouhým psáním.

Nevhodné postupy:

- Dopisování úkolů o přestávce nebo doma = přestávka je určena pro relaxaci.
- Přepisování sešitů je neúčinné = způsobuje námahu, vypětí, nervozitu, písmo je pak méně úhledné.

Reedukace u starších žáků: U jedinců na druhém stupni ZŠ či starších je postup podobný výše uvedenému. Rozdíl je v motivaci. Zatímco menší děti motivujeme říkadly, obrázky, starším zdůvodníme příčinu obtíží a vysvětlíme postup. Intenzita cvičení je větší (10 min. denně).

Kompenzace poruchy:

Pokud není úspěšná reedukace:

- Psaní tiskacím písmem = eliminuje spojování písmen, vybavování tvarů. Lze tolerovat na druhém stupni, u mladších žáků je nebezpečí, že tiskací písmena budou stále méně čitelná. Alternativní školy (Waldorfská škola) používá tiskací písmena běžně.
- Psaní na PC = v kombinaci s krátkým psaním rukou. Je vhodné, aby dítě psalo na klávesnici plynule..
- Kopírování zápisků = žák by měl čas, kdy ostatní píšou využít k vytváření náčrtků, zápisů několika pojmů, práci s učebnicí, relaxačním cvičením.

2.3. Dyskalkulie

Znamená specifickou poruchu **matematických schopností**.

Dle charakteristiky konkrétních obtíží se rozlišuje dyskalkulie:

1. **praktognostická** - narušená schopnost manipulace s předměty konkrétními či nakreslenými a jejich přiřazování k symbolu čísla, postižena může být i schopnost řadit předměty podle velikosti nebo rozpoznávat vztahy v dimenzi více - méně.
2. **verbální** - vážně schopnost slovně označovat operační znaky, pochopení matematické terminologie ve smyslu určování o...více, o...méně, krát...více, méně, nezvládá slovně označovat matematické úkony, množství a počet prvků nebo i jen odpočítávat číselnou řadu. Na slovní výzvu není žák schopen ukázat počet prstů, označit hodnotu napsaného čísla apod.
3. **lexická** - typická je neschopnost číst matematické znaky a jejich kombinace, symboly, jako jsou číslice, vícemístná čísla s nulami, hlavně uprostřed, tvarově podobná čísla apod. Jedná se o podobu dyslexie v oblasti čtení číslic a čísel.
4. **grafická** - se projevuje narušenou schopností psát numerické znaky, žák se neumí vyrovnat s příslušným grafickým prostorem, mívá problémy v geometrii. Jedná se o podobu dysgrafie v oblasti matematiky.
5. **operacionální** - nezvládá provádění matematických operací, zaměňuje je, nahrazuje složitější operace jednoduššími, písemně řeší i velice lehké úkoly.
6. **ideognostická** - porucha v chápání matematických pojmů a vztahů mezi nimi, v chápání čísla jako pojmu. Jedinec nedovede z paměti vypočítat příklady, které by vzhledem ke své inteligenci a dosaženému fyzickému i mentálnímu věku měl zvládnout zcela bez obtíží.

2.3.1. Reedukace Dyskalkulie

Předčíselné představy:

Jejich osvojení probíhá již v předškolním věku.

Úkoly:

- Klasifikace, třídění, dovednost tvořit skupiny (třídění předmětů podle jednoho nebo více znaků, tvarů, velikostí, odděl to, co do skupiny nepatří).
- Párové přiřazování (2 hrnky k sobě).
- Používání pojmů více, méně, stejně, nejméně, nejvíce, největší, nejmenší.
- Serializace. Pokračování v řazení prvků (- o x .....).
- Rozlišení části a celku. Doplnění částí do celku (doplnění obličeje kašpárka).

Číselné představy:

Pojem číslo je základem provádění číselných operací. Spojuje v sobě operaci počítání a stanovení množství. Při reedukaci je důležité věnovat pojmu číslo dostatek času, využívat názorné pomůcky. Pokud bychom přešli příliš brzo k operaci s čísly, dítě by si je zafixovalo nazpaměť (násobilku umí nazpaměť bez chápání principu a dělá zbytečné chyby při selhání paměti).

- **Utváření pojmu číslo**

Číselné představy vytváříme nejprve do 5, pak 10, 20, 100, 1000, dále v oboru kladných a záporných čísel, zlomků, desetinných čísel.

Postup:

- Manipulace s předměty spolu s verbalizací. Dítě bere předměty po jednom do ruky a počítá.
- Počítání s názornými pomůckami bez manipulace pouze se zrakovou oporou.
- Počítání z paměti.

Cvičení:

- Vyhledávání čísel k danému množství prvků a k dané číslici přiřazování odpovídajícího počtu prvků.
- Globální zvládnutí množství bez počítání po jedné, např. s použitím hrací kostky.
- Doplnění čísel v číselné řadě (12, 13, -, 15).
- Orientace na číselné ose (ukaz číslo, ukaz číslo před číslem, ukaz číslo o dvě větší).
- Porovnávání čísel (větší, menší, =).
- Řazení karet s čísly podle velikosti (problémy s čísly s nulou, 42, 24).
- Rozklad čísel s pomocí názorného materiálu i z paměti.
- Čtení čísel a potom pojmenování číslovek v řadě vzestupně i sestupně (499)
- Zaokrouhlování čísel. Může být spojeno s orientací na číselné ose.
- Grafické znázornění čísel do mřížky 10x10 čtverců pomocí vybarvování a proužků papíru (26 jako 2 desítky a 6 jednotek, ne po jednom).
- Grafické znázornění zlomků.

- **Zápis čísel**

- Zápis čísel po přečtení z karet, zápis z diktátu. Časté záměny 42-24, příčinou může být nepřesné sluchové vnímání, obtíže v pravolevé orientaci.
- Rozklad čísel na jednotky, desítky ($402 = 400 + 2$).
- Znázornění čísel na řádovém počítadle nebo na tabulce, kde jsou ve sloupcích vyznačeny stovky, desítky, jednotky.
- Tabulky s čísly.
- Čtverečkový papír pro zápis desetinných čísel.

Základní matematické operace:

- **Chápání operací**

Dítě se učí pomocí názorných materiálů, přičemž počítání do 10 je základem úspěchu.

Cvičení:

- Urči, který znak použiješ (v jedné ruce mám 3 bonbóny, ve druhé 2 bonbóny, kolik jich mám dohromady).
- Vymysli slovní příklad, kde použiješ +.

- **Provádění operací**

Nejprve volíme snadná čísla, aby se dítě soustředilo na postup.

Cvičení:

- Doplnění chybějícího znaménka ($10 - 2 = 8$).
- Doplnění chybějícího čísla ($12 : = 4$).
- Tvoření čtyř typů příkladů z daných čísel ($3, 4, 7 - 3 + 4, 4 + 3, 7 - 4, 7 - 3$).

- Matematické operace prováděné ústně. Například počítání s přechodem přes 10 má 6 kroků (8+7 přečtení příkladu, slyšení, pak $8 + ? = 10$ dočítání do 10, pak rozklad čísla $7 = 2 + 5$, pak $8 + 2 = 10$, zbývá 5, pak $10 + 5 = 15$, pak $8 + 7 = 15$).
- Matematické operace prováděné písemně. Lze použít papír s velkými čtverci, do kterých píše dítě čísla.
- Řešení rovnic.

Slovní úlohy:

Vycházejí z běžných situací. I dítě s dyskalkulií může zvládat slovní úlohy.

- Přečtení úlohy, vyčlenění důležitých údajů a otázky. Porozumění zadání je východiskem počítání. Četbu textu je potřeba doplnit grafickým znázorněním a manipulací.
- Určení, jsou-li známy všechny údaje potřebné k vyřešení úkolu.
- Numerický záznam slovní úlohy rovnicí či soustavou rovnic.
- Výpočet. Při numerickém počítání lze použít kalkulačku.
- Odpověď, kontrola.

Další možnosti:

- Žák s dyskalkulií řeší stejné úkoly, ale s menšími čísly.
- Využití herních situací k tvoření příkladů (příklady se zvířátky).
- Tvoření slovních úloh k danému příkladu.
- Řešení numericky velmi snadných úloh, aby dítě pochopilo princip matematizace běžných situací (10 min. píše úkol z českého jazyka a 10 min. z matematiky. Jak dlouho píše úkol?).
- Řešení slovních úloh pomocí manipulace.

Geometrie:

Předpokladem je grafomotorická dovednost, pravolevá a prostorová orientace, představivost. Důležitou pomůckou je modelování. Rýsování vyžaduje intenzivní trénink.

Převody jednotek:

Náročné učivo, vyžadující intenzivní a opakované procvičování s využitím názorných pomůcek.

- Má dítě představu o konkrétních jednotkách? (1 kg mouky, 1 l mléka, 1 m látky).
- Je schopno zvládat úkoly s použitím konkrétních předmětů?
- Je schopno zvládat úkoly s použitím přehledných tabulek?

Odhady výsledků:

Ukazují na dosaženou úroveň orientace v desítkové soustavě, později na zvládnutí matematických operací. Hlavně tam, kde žáci používají kalkulačku, je představa o výsledku nutná.

Další oblast související s matematikou:

Orientace v čase

- Skládání dějových obrázků podle časové posloupnosti.
- Dny v týdnu. Jmenování časových údajů i bez návaznosti, (který je třetí den v týdnu).
- Měsíce v roce. Jmenování charakteristických činností pro jednotlivé měsíce.
- Roční období. Jmenování charakteristických činností pro jednotlivá roční období.
- Určování hodin. Přečti, kolik je na hodinách.
- Nastav na hodinách čas.
- Převody jednotek – den, hodina, minuta, sekunda.
- Znat dnešní datum, datum svého narození, rodičů.
- Vyhledávání údajů v jízdních řádech.

- Praktické slovní úlohy související s časem.
- Využívání budíku
- Časová pásma.
- Užívání časových údajů k určení rychlosti, vzdálenosti, při vaření.

Bankovky, mince a jejich hodnota

- Znalost bankovek, jejich měnění.
- Přibližná cena prodávaných potravin.
- Ceny v desetinných číslech.
- Odhad životních nákladů.
- Vyplnění poštovní poukázky.

Další údaje

- Míry pro oděvy a obuv.
- Čtení údajů z teploměru.
- Využití jednotek vah: vaření, nákupy.
- Práce s měřítkem na mapě.

Kompenzace poruchy:

Kompenzace poruchy nebo její tolerování neznámá osvobozené dítěte od matematiky. Řešení je hledání úkolů, které je dítě schopno zvládnout a vhodných metod. Obtíže neřeší použití kalkulačky.

Pomůcky:

- Mladší školní věk: desítkové a řádové počítadlo, číselná osa, tabulky násobků, čtverec čísel 1-100.
- 15
- Zvládnutí numerického počítání je pouze jedním z cílů. Při řešení slovních úloh, úloh na objemy, obsahy je třeba použít kalkulačku, aby výkon nebyl zcela znehodnocen.

2.4. Dyspraxie

Dyspraxie, mezinárodně známá jako vývojová porucha motorické koordinace, (Developmental Co-ordination Disorder, DCD) se týká dětí a dospělých výraznými motorickými obtížemi, které nepříznivě ovlivňují jejich život a schopnost učení. V minulosti byly tyto obtíže známy také pod názvy:

- syndrom nešikovného dítěte
- minimální mozková dysfunkce

Jedná se o poruchu či nezralost v uspořádání pohybů, která vede k dalším problémům v oblasti jazyka, percepce a myšlení:

- problém základní struktury - svalová ochablost a nepružnost nebo snížený svalový tonus provázený naopak zvýšenou pružností a pohyblivostí
- přijímání informací a plánování aktivit - obtíže promyslet a naplánovat co a jak má být uděláno.
- percepční obtíže -v oblasti zrakového nebo sluchového vnímání.
- obtíže vykonat pohyb (činnost) - děti mohou mít problémy s tím, že neví, jaký první krok mají udělat; mají potíže s časovou posloupností a návazností pohybů.
- porucha v koordinaci očních pohybů patrná obzvláště při čtení
- porucha motoriky mluvidel

3. Strategie předcházení šikaně, kyberšikaně

Škola má ze zákona jednoznačnou odpovědnost za vytváření a udržování bezpečného prostředí, za ochranu žáků a jejich zdraví a za předcházení vzniku jakýchkoli forem rizikového chování na škole, tedy i šikany.

Ředitel školy má zároveň odpovědnost za zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví pro své zaměstnance, tedy také za prevenci šikany zaměřené na učitele.

Šikana je agresivní chování ze strany žáka/ů vůči žákovi nebo skupině žáků či učiteli, které se v čase opakuje a je založeno na vědomé, záměrné, úmyslné a obvykle skryté snaze ublížit fyzicky, emocionálně, sociálně a/nebo v případě šikany učitele také profesionálně.

Šikana je dále charakteristická nepoměrem sil, bezmocností oběti, nepříjemností útoku pro oběť a samoučelností agrese.

3.1. Podoby šikany

• Přímá šikana může mít podobu

- fyzickou (např. bití, plivání, tahání za vlasy)
- verbální (např. vulgární nadávky, zraňující komentáře k rase, národnosti, etnicitě, náboženství nebo sexualitě, výhrůžky, násilné a manipulativní příkazy)
- neverbální (např. urážlivá gesta a zvuky, zírání, používání zastrašujících nebo výhrůžných výrazů ve tváři, nebo v řeči těla, ničení, schovávání, kradení věcí nebo učebních pomůcek)

• Nepřímá šikana má za cíl způsobit emocionální a psychologické utrpení a poškodit sociální status oběti. Hlavní agresor k útoku často využívá prostředníka, neútočí přímo. Nepřímá šikana je většinou nefyzická (záměrná ignorace nebo izolování žáka nebo učitele, rozšiřování zákeřných pomluv a lží, neoprávněná nařčení ze sexuálního obtěžování nebo nespravedlivého hodnocení (u učitele), ničení pověsti a reputace, ponižování před ostatními žáky i pedagogy, nepříjemné sexuální provokace.

• Elektronická šikana je jednou z nejčastějších forem šikany, tj. kyberšikana, která může mít podobu např. zakládání falešných profilů na jméno žáka či učitele s dehonestujícím obsahem, prezentace ponižujících videí na portálech, jako je youtube.com, facebook.com apod., prezentace zraňujících komentářů na webu, rozesílání vulgárních nebo výhrůžných koláží s tváří žáka nebo učitele či příslušníků jeho rodiny, výhrůžné SMS nebo e-maily apod. Oproti šikaně tváří v tvář má kyberšikana ze své podstaty mnohem větší dosah.

3.2. Stadia šikanování

• **První stadium: Zrod ostrakismu**

Mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

• **Druhé stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace**

V zátěžových situacích začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity, například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje. Stupňování agrese může být dáno také neřešením předchozí situace.

- **Třetí stadium (klíčový moment): Vytvoření jádra**

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Třída ví, o koho jde. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“. Většinou platí mezi ostatními žáky názor - „raději on, než já“.

- **Čtvrté stadium: Většina přijímá normy**

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. Platí „Buď jsi s námi, nebo proti nám.“ I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

- **Páté stadium: Totalita neboli dokonalá šikana**

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které pro přehlednost můžeme označit jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná.

3.3. Postup řešení šikany a kyberšikany

- 1. Příjem a zpřesňování vstupních informací (např. rozhovor s informátory) a odhad závažnosti potencionální šikany/kyberšikany** třídním učitelem ve spolupráci se školním metodikem prevence nebo školním psychologem.
V případě podezření na kyberšikanu zákonný zástupce/pedagogický pracovník zajistí fotodokumentaci agresivního chování v kyberprostoru. Na závěr prvního kroku (po zpřesňování informací) je buď šikana/kyberšikana jednoznačně vyloučena (v takovém případě jsou o ukončení řešení šikany/kyberšikany informováni zákonní zástupci, kteří školu kontaktovali s podezřením na šikanu/kyberšikanu), nebo pokračuje řešení šikany/kyberšikany dle dalších kroků.
V případě, že zákonný zástupce s jednoznačným vyloučením šikany/kyberšikany nesouhlasí, může se prostřednictvím e-mailu či písemně obrátit na ředitele školy s žádostí o pokračování řešení šikany/kyberšikany.
- 2. Realizace potřebných kroků k ochraně a zajištění bezpečí oběti podle závažnosti a formy šikany/kyberšikany. Informování zákonných zástupců agresorů a oběti** (v případě, že školu již nekontaktovali v souvislosti s řešením potencionální šikany/kyberšikany). V případě potřeby zůstává metodická podpora ze strany školy zákonným zástupcům obětí kyberšikany/šikany (např. ohledně následné spolupráce s externími organizacemi a institucemi).
- 3. Vedení školy pověří daného pedagogického pracovníka šetřením šikany/kyberšikany nebo u závažnějších forem agresivního chování rozhodne o spolupráci s externími odborníky (lékaři, policií, OSPOD apod.).**
- 4. Šetření šikany/kyberšikany**
  - Rozhovor s obětí
  - Rozhovor se svědky

- Rozhovor s agresorem/agresor
5. V případě, že byla šikana/kyberšikana v rámci šetření potvrzena, je realizována **výchovná komise s agresorem za účasti jeho zákonných zástupců.**
  6. **Setkání vedení školy se zákonnými zástupci oběti šikany/kyberšikany**
  7. Realizace domluvených **výchovných a preventivních opatření**, následná práce se zasaženým třídním kolektivem. V případě řešení kyberšikany mohou být některé kroky nerealizovány (např.: šetření šikany, realizace výchovných opatření apod.) a to z následujících důvodů: - možné anonymity agresorů; - ke kyberšikaně došlo mimo školu; - škola nemůže realizovat výchovná opatření v případě, že ke kyberšikaně nedošlo v průběhu vyučování či školní akce.

4. Strategie předcházení školní neúspěšnosti - žáci s SVPOCH

4.1. ADHD

ADHD ("Attention Deficit Hyperactivity Disorders" - hyperaktivita s poruchou pozornosti). Základem ADHD je pak LMD (lehká mozková dysfunkce), tedy faktická změna ve stavbě nervové soustavy, čímž je způsobena změna v distribuci energie. Tímto jsou pak ovlivněny prakticky všechny kognitivní funkce. ADHD se většinou nevyskytuje osamoceně. Uvádí se, že 44 % dětí s ADHD trpí další psychickou poruchou - například nějakým typem specifické poruchy učení, jako je třeba dyslexie (porucha čtení), dysgrafie (porucha psaní), dysortografie (porucha pravopisu), dyskalkulie (porucha matematických schopností) apod....) a 32 % až dvěma poruchami.

V této souvislosti je třeba zmínit, ADHD nemá nic společného s **inteligencí** jedince (i když v důsledku snížené pozornosti bývají školní výsledky horší).

Jako základní vlastnosti typické pro lidi s ADHD, je pak možné uvést:

- **deficit pozornosti** - krátké intervaly - zaměření na jednu věc, chybí reflexe času, problém s opakovanými nebo nudnými (nutnými) úkony, poruchy motoriky - často se mluví od narušení "harmoničnosti" pohybů u drobné i hrubé motoriky
- **impulzivnost** - rychlé, neadekvátní reakce, špatné porozumění vlastním pocitům (často i neschopnost je verbalizovat), často také nižší sebehodnocení, vztahovačnost
- **hyperaktivita** - neúčelné, nadbytečné pohyby (často si hrají s věcmi a pohybují se bez ohledu na okolí a situaci), zvýšený řečový projev (to jak hlasitost, tak množství, své činnosti často doprovází zvuky a komentuje je)

Často pak může být ADHD doprovázena jevy jako noční děsy, deprese a úzkost, neuznávání autorit atd.

4.2. Možné příčiny ADHD

Nejsou přesně definovány, avšak vzhledem k praktickým zkušenostem poraden lze konstatovat, že daný syndrom může souviset s takzvanou novorozeneckou žloutenkou, čili se stavem vyšší hladiny bilirubinu v krvi po rozpadu krvinek. K tomu dochází i vzhledem k různosti krevní skupiny rodičů. Vysoký bilirubin může poškodit mozek, proto se novorozenci od určitých hodnot musejí ozařovat takzvaným "modrým světlem",

které urychluje rozklad a zpracování barviva. Dále se v ADHD může projevit mechanické porodní poškození mozkové tkáně nebo nedostatečný příjem jódu v těle matky.

4.2. Obecná doporučení k přístupu k dítěti s SPUCH pro rodiče

Rodina je základní výchovnou institucí. Její výchovná funkce vychází ze Zákona o rodině. Prostřednictvím této funkce rodiče přebírají odpovědnost za svoje děti. Snaží se jim zajistit odpovídající výchovu, vzdělání, bezpečí, zabývají se přiblížením základních sociálních norem uznávaných v dané společnosti.

Pro 21. století v naší vyspělé společnosti je typická pro rodinu jako instituci její snížená stabilita. Rodinné vztahy nejsou tak pevné, vztahy mezi jednotlivými členy se snadno narušují, chybí hlubší pochopení pro jednání a chování. Rodina se setkává s problémy, na které nebyla v době tzv. totality připravena, rodiče bojují se strachem ze ztráty zaměstnání, z neschopnosti udržet jistý ekonomický standard, problémy členy nezocelují, ale vedou spíše k jejímu snadnému rozpadu.

Přitom především děti s SPUCH (ale i všechny ostatní) potřebují pro svůj zdárný vývoj výchovné působení obou rodičů. V důsledku nedostatku času vážně porozumění mezi otcem, matkou, dětmi i v rodinách tzv. plně funkčních. Někteří rodiče podnikají, mají často dvě zaměstnání a na dítě jim nezbývá čas. Rozhovory s dítětem, vzájemné souznění s ním, vycházky do lesa, sportovní rekreační aktivity - to vše nahrazuje dítěti velice často televize, domácí kino, MP3 přehrávače, apod.

- rodiče jsou prvními a nejdůležitějšími vychovateli v životě dítěte
- rodiče jsou odpovědní za výchovu svých potomků
- způsob života, který rodina preferuje, ovlivňuje výchovu dětí ve volném čase
- nepřímá výchova rodičů, nápodoba jejich chování a jednání je základem pro - mravní vývoj dítěte
- rodinu posiluje emocionální rovnováha mezi jejími jednotlivými členy

V případě, že se v rodině vyskytne dítě s SPUCH, nejedná se o žádnou katastrofu. Přesto první sdělení diagnózy často u rodičů vyvolá smutek a zklamání. Typické bývá hledání viny u druhých, agresivní pocity a vztek na všechny kolem, ale často i na sebe samotného.

Přitom je třeba co nejdříve se pokusit o racionální hodnocení situace a umožnit dítěti, aby bylo schopno reálně fungovat ve škole i doma. Rodiče by měli své dítě podporovat, reálně mu pomáhat, být k němu důslední, dávat mu najevo dostatek své lásky.

- rodič dítěte s SPUCH se stává současně jeho učitelem, měl by k přípravě na výuku přistupovat důsledně, systematicky, pracovat s dítětem efektivně
- rodič by měl s dítětem pracovat v krátkých časových intervalech, po menších učebních celcích
- rodinná atmosféra by měla být plná pochopení, podpory dítěte a spolupráce formou hravých činností, kterými se do školy připravuje
- rodiče ve svém přístupu by neměli šetřit pochvalou a oceněním snahy. Musí dítěti vysvětlit, že i přes jeho snahu je plno věcí ve škole těžkých a je zcela logické, že se něco nepodaří i přesto, že se budeme doma učit.
- rodič by neměl zapomínat dát dítěti prostor na skutečnou volnou hru a zábavu, prostor pro pohyb
- rodič by měl umožnit dítěti rozvíjet se v tom, v čem je dobré, co ho baví dělat. V tom spočívá největší kompenzace vzniku sníženého sebevědomí a sebehodnocení pod vlivem školního neúspěchu.

Při práci s dítětem s SPUCH či s ADHD je třeba vždy promyslet, jak může vnější odměna podpořit jeho vnitřní motivaci k plnění úkolu.

Dodržujeme tedy zásady:

- odměna musí přijít bezprostředně po splnění úkolu
- odměnou musí být něco pro dítě opravdu hodnotného a důležitého
- odměna musí být u většiny dětí hmatatelná

Cílená podpora a pomoc rodičů závisí na:

- **akceptování problému** - rodiče se musí učit akceptovat, že jejich dítě má specifickou poruchu učení, že jeho problémy nejsou projevem nedostatku snahy
- **vysvětlení podstaty SPUCH dítěti** - rodiče musí dítěti vysvětlit, že jeho problémy nesouvisí s nedostatkem inteligence, že není hloupé
- **vytvoření přátelské atmosféry** - rodiče dítěti nabídnou pomoc při překonávání obtíží. Dítě by se mělo naučit pomoc přijmout. Pomáhat dítěti, obzvláště jedná-li se o kombinaci poruchy učení s chováním, je záležitostí minimálně na celou dobu školní docházky do základní školy.
- **zvyšování motivace ke vzdělání** - dítě nesmí být pod tlakem, nesmí být nemístně zatěžováno, musí u něj převládnout pocit úspěchu. Ten se navodí i pouhým oceněním píle. Rodiče by měli dopředu počítat s možností pouze pomalého zlepšování a s malými pokroky.
- **rozumné zatížení dítěte**
- **volbě přiměřených krátkodobých cílů**
- **multisenzoriálním přístupem** - učební látku procvičovat za využití co nejvíce smyslů, ne vždy se totiž podaří zjistit, který smysl dítě při učení preferuje
- **být v pravidelném kontaktu se školou, využití reedukačních počítačových programů**

4.3. Poruchy pozornosti u dětí, jak s žákem pracovat:

- Uspořádat přehledně prostředí, kde se dítě učí. Vyčlenit pro něho pracovní plochu (nejlépe vlastní psací stůl) a skříňku pro školní potřeby (sešity, knihy, psací a malířské potřeby). Postupně dítě naučit určitému systému ukládání pomůcek jak do své skříňky, tak do školní aktovky. Pořádek v jeho školních věcech pravidelně kontrolovat, protože nepořádek a neuspořádanost odvádí pozornost dítěte, uvádí jej ve zmatek, a tak se zvyšuje jeho neklid a nesoustředěnost.
- Dítě nechat pracovat v klidném prostředí (bez puštěného televizoru nebo rádia). Udržovat s ním častější kontakt (i fyzický - dotyk, pohlazení). Pokyny dávat stručně a jasně klidným hlasem.
- Dodržovat režim dne; udržovat pravidelnost a řád při přípravě do školy. Vytvářet seznamy úkolů, které povedou k lepší organizaci práce (např. vypracovat přesný časový rozvrh domácí přípravy pro jednotlivé dny - dítě by mělo zasedat k plnění školních povinností dle možnosti vždy ve stejnou dobu) a důsledně kontrolovat jejich plnění (žák nejdříve sám jednotlivé úkoly zkontroluje a odškrtnává).
- Důsledným dodržováním časového rozvrhu vést dítě k efektivnímu způsobu práce, tzn. nedovolit dítěti, aby marnilo čas zbytečným odkládáním povinností, dlouhým sezením nad knihou, aniž by se učilo apod.
- Těžiště práce (psaní domácích úkolů, opakování nové látky, přípravu pomůcek do aktovky) přesunout na brzké odpolední nikoli večerní hodiny; dle potřeby poskytovat dítěti v průběhu přípravy krátké relaxační chvílky i možnost pohybového uvolnění (např. provést několik cviků, poskoky na relaxačním míči atd.).
- Naučit dítě pracovat v kratších, ale častěji se střídajících úsecích (neučit se po sobě dva předměty stejného charakteru - např. angličtinu češtinu, matematiku a fyziku atd.). Základní učivo neustále pravidelně opakovat podle zásady krátce, ale často. Délku jednotlivých pracovních úseků přizpůsobit schopnosti dítěte udržet pozornost.
- Zadané úkoly strukturovat - rozložit je na menší kroky a po každém kroku poskytnout dítěti zpětnou informaci o výsledku (zdůraznit vždy úspěch, byť jen dílčí).
- Využívat co nejvíce různých pomůcek, ponechat dítěti možnost pracovat se stručně pojednanými přehledy učiva (převody jednotek, tabulka násobků, přehledy gramatiky atd.).

- Navodit dle možnosti vstřícnou atmosféru, která umožňuje snadnou komunikaci, do práce zařazovat činnosti, které vyžadují aktivní zapojení dítěte (např. diskuse o problému, nebo přehrávání jednotlivých situací atd.).
- Ocenit nejen dobré výkony, ale i snahu dítěte soustředěně a cílevědomě pracovat. Podpořit tak jeho sebevědomí. Dát dítěti možnost vyniknout a uplatnit se v činnostech, které rádo a dobře vykonává (sportovní aktivity, domácí práce atd.).
- Při vedení dítěte s poruchou pozornosti je třeba si uvědomit, že úroveň pozornosti ovlivňuje psychická i fyzická únava, stres, nemoc i míra motivace odvést dobrou práci.

5. Strategie předcházení školní neúspěšnosti – další možná rizika

5.1. Nástup žáka do školy

oblast prevence

- co nejdelší dobrá motivace – zažívání příjemných věcí a úspěchu
- hodnocení žáků vzhledem k jejich osobnímu pokroku, nesrovnávat s nastavenou latkou, každé dítě je na školu jinak připraveno
- pokud dítě začne selhávat, je třeba co nejdříve zjistit, proč selhává a podpořit ho
- Spolupráce s okolními MŠ – již několik let na škole probíhají setkání budoucích prvňáčků - adaptace na školní prostředí, docvičení potřebných dovedností, vyvrcholením spolupráce je Zahradní slavnost
- komunikace s rodiči – rodičům je nutné vše vysvětlit, komunikovat s nimi

oblast intervence

- pokud dítě začne selhávat, je nutné upravit vyučovací metody
- všechny postupy je vhodné vysvětlit rodičům, aby mohli podobně přistupovat k dětem doma při přípravě na vyučování – zacílení na konkrétní problém
- pokud ale dítě výrazně selhává – nutná přesná diagnostika příčin problému – konzultace se školním psychologem, vyšetření v PPP, SPC

Přestup žáka na druhý stupeň

- dopřát čas na adaptaci
- komunikace mezi učiteli - 1. a 2. stupeň – předávání zkušeností, jak žáci pracovali, jaká byla pravidla hodnocení, jak se řešili různé problémové situace
- adaptační bloky – vždy na začátku září, učitel své žáky lépe pozná, společně zažijí něco příjemného, což podpoří vzájemnou důvěru

5.2. Změna školy

- změna školy znamená změnu školního vzdělávacího programu – soulad musí zajistit vyučující
- neznámá to, že je povinností učitelů žáka vše doučit (za změnu školy je odpovědný rodič), ale je vhodné žákovi vytvořit podpůrnou síť – komunikace učitel – rodič – žák – informovanost, jak žák zvládá adaptaci atd.

5.2. Nemoc, zvýšená omluvená absence

- při dlouhodobé nemoci je třeba s rodinou žáka úzce spolupracovat, zajistit doplňování učiva, ulehčit návrat žáka po nemoci do školy - plán doplnění učiva a přezkoušení
- sledovat absenci žáka – zda krátkodobé absence z důvodu návštěvy lékaře, nevolností, rodinných důvodů, nejsou pravidelné v době, kdy se píše prověrka, kdy má být žák zkoušen, zda se nejedná o konkrétní dny v týdnu

5.3. Změna situace v rodině

- můžeme pomoci, pokud dobře známe situaci, pokud je dobré klima a vzájemná důvěra
- sledujeme nejen velmi slabé žáky, ale také ty, kteří se výrazně zhoršili, začali být vůči plnění školních povinností apatičtí, zhoršilo se chování – nutné vždy řešit – osobní schůzka
- rodiči v případě potřeby doporučit odbornou pomoc – např. školního psychologa ve škole nebo mimo školu

5.4. Špatná sociální situace

- podat žákovi pomoc a podporu
- ohlídat, aby se dítě nestalo terčem posměchu
- řešit problém s rodiči
- v případě přetrvávajících problémů kontaktovat příslušný OSPOD
- nabídka spolupráce s neziskovými organizacemi

5.5. Závadové chování, záškoláctví

- porušení školního řádu nepřehlížet
- pokud nepomůže prevence, závadové chování řešit v souladu se školním řádem
- důsledné řešení zvýšené omluvené absence

6. Závěr:

„Škola poznání a důvěry“

Ve Velké Losenici 1. 9. 2023

Mgr. Kateřina KRÁLÍČKOVÁ

Mgr. Marie Dobrovolná

.....
výchovný poradce

.....
ředitelka školy

Použitá a doporučená literatura:

- BALŠÍKOVÁ, O., DAN. Náprava čtení a psaní. Praha SPN 1990
- BARTOŇOVÁ, M. (ed.): Edukace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Zaměření na edukaci žáků se specifickými poruchami učení. Brno: MSD, 2005. ISBN: 80-86633-38-1.
- BARTOŇOVÁ, M. Edukace žáků s SPU. In VÍTKOVÁ, M. Integrativní školní pedagogika. MU. Brno. 23003 ISBN 80-86633-07-1.
- BARTOŇOVÁ, M. Kapitoly ze specifických poruch učení I. Vymezení současné problematiky. Brno: MU Pdf. 2004
- BARTOŇOVÁ, M. Kapitoly ze specifických poruch učení II. Reeducace specifických poruch učení. Brno: MU, 2005. ISBN 80-210-3613-3. (aktualizováno v roce 2007)
- BARTOŇOVÁ, M., VÍTKOVÁ, M. (eds.) Přístupy ke vzdělávání žáků se specifickými poruchami učení na základní škole. Sborník z konference s mezinárodní účastí. Brno: Paido, 2007. ISBN: 978-80-7315-150-8.
- BARTOŇOVÁ, M., VÍTKOVÁ, M. Strategie ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a specifické poruchy učení. Texty k distančnímu vzdělávání. Brno: Paido, 2007. ISBN: 978-80-7315-140-9.
- BLAŽKOVÁ, R. a kol. Poruchy učení v matematice a možnosti jejich nápravy. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-89-3. · BLAŽKOVÁ, R. Dyskalkulie a další specifické poruchy učení v matematice. Brno: MU, 2009. ISBN 978-80-210-5047-1. · BLAŽKOVÁ, R. Dyskalkulie II. Poruchy učení v matematice na 2. stupni ZŠ. Brno: Paido, 2000. ISBN 978-80-210-5395-3.
- BRÁZDOVÁ, K.: Počítám už sám. Praha Prometheus 1993
- ČERNÁ, M. a kol. Lehké mozkové dysfunkce. Praha UK 1992
- JANÍKOVÁ, V., BARTOŇOVÁ, M.: Výuka německého jazyka u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Brno: MU, 2003. ISBN: 80-210-3135-2.
- JUCOVIČOVÁ, D., ŽÁČKOVÁ, H. Reeducace specifických poruch učení u dětí. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-474-8.
- JUCOVIČOVÁ, D., ŽÁČKOVÁ, H., SOVOVÁ, H. Specifické poruchy učení na 2. stupni základních škol. Praha: D+H, 2003. · KIRBYOVÁ, A. Nešikovné dítě. Dyspraxie a další poruchy motoriky. Praha: Portál, 2000. ISBN: 80-7178-424-9.
- KOCUROVÁ, M. Komunikační kompetence jako téma inkluzivní školy Pelhřimov. Dobrá Voda. 2002. ISBN 80-86473-23-6
- KOŠČ, L. Psychodiagnostika matematických schopností, jejich poruch a narušení u dětí. KPPP, Hradec Králové. 1987
- KREIBICHOVÁ, D. Náprava dyslexie, dysgrafie a dysortografie ve vyučovacím procesu na nižším stupni základní školy. Metod. materiál. Plzeň Pedagogické centrum 1993 · KUCHARSKÁ, A. (ed.) Specifické poruchy učení a chování. (Sborník 1996). Praha: Portál, 1997
- KUCHARSKÁ, A., CHALUPOVÁ, E. Specifické poruchy učení a chování. Sborník 2005. Praha: IPPP ČR, 2005. ISBN: 80-8656-13-5.
- KUCHARSKÁ, A., LEPOVÁ, R., SLAVÍKOVÁ, I. Specifické poruchy učení a chování. Sborník. Praha: DYS, 1995 · LINC, V. Psaní jako hraní. Praha: SPN, 1993
- MATĚJČEK, Z. Dítě a rodina v psychologickém poradenství. Praha: SPN, 1991
- MATĚJČEK, Z. Dyslexie. Specifické poruchy učení. Jinočany: H&H, 1995. ISBN: 80- 85787-27-X.
- MATĚJČEK, Z. Po dobrém nebo po zlém. Praha: Portál, 1993. · MATĚJČEK, Z. Praxe dětského psychologického poradenství. Praha: SPN, 1994
- MATĚJČEK, Z., DYTRYCH, Z. Děti, rodina a stres. Praha: Galén, 1994
- MERTIN, V. Individuální vzdělávací program. Praha: Portál, 1995.
- MICHALOVÁ, Z. Specifické poruchy učení na druhém stupni ZŠ a na školách středních. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2001 ISBN 80-7311000-8
- MUNDEN, A. Poruchy pozornosti a hyperaktivita. Praha. Portál 2002
- NOVÁK, J. Dyskalkulie – metodika rozvíjení základních početních dovedností. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2004. ISBN: 80-7311-029-6.
- NOVÁK, J. Dyskalkulie. Praha: Augusta, 1997. · Nový školský zákon, vyhlášky k dané problematice.
- POKORNÁ, V. Cvičení pro děti se specifickými poruchami učení. Praha: Portál, 1998
- POKORNÁ, V. Jak poznáme sklony dítěte k dyslexii, dysgrafii dyskalkulii. Praha: Fortuna, 1994
- REIFOVÁ, S. Nesoustředěné a neklidné dítě ve škole. Praha. Portál. 1999 ISBN 80- 7178-287-4
- SEFROINTEN, G. Potíže dětí s učením a chováním. Praha. Portál 1999. 17
- SELIKOWITZ, M. Dyslexie a jiné poruchy učení. Praha: Grada, 2000 ISBN 80-7169- 773-7.
- SEFROINTEN, G. Potíže dětí s učením a chováním. Praha. Portál 1999.
- SIMON, H. Dyskalkulie. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-104-2.
- SINDELAROVÁ, B. Předcházíme poruchám učení. Praha Portál 1996.
- SMUTNÝ, R., ŠAFROVÁ, A. Využití výpočetní techniky při reedukaci specifických poruch učení. Brno: Paido, 1998
- SOVÁK, M. Metodika psaní leváků. Praha: SPN, 1984
- ŠAFROVÁ, A. Specifické poruchy učení a chování In: PIPEKOVÁ, J. (ed.) Kapitoly ze speciální pedagogiky. Brno: Paido, 1998, s. 98-129.
- ŠAFROVÁ, A. Žáci se specifickými vývojovými poruchami učení a chování. In: VÍTKOVÁ, M. (ed.) Integrativní speciální pedagogika. Brno: Paido, 1998, s. 68 – 89.
- ŠVANCARA, J. a kol. Diagnostika psychického vývoje. Praha: SPN, 1974
- TRAIN, A. Nejčastější poruchy chování dětí. Praha: Portál, 2001 ISBN 80-7178-503-2
- TRAIN, A. Specifické poruchy chování a pozornosti. Praha: Portál, 1997
- TŘESOHĽAVÁ, Z., ČERNÁ, M., KŇOURKOVÁ, M. Dříve než půjde do školy. Praha: Avicenum, 1990

- TYMICOVÁ, H. Nauč mne číst a psát. Praha: SPN, 1992.
  - VOJTÍK, V., MACHOVÁ, J., BŘICHÁČEK, V. Poruchy vývoje dětí a mladistvých a jejich projevy v rodině a ve škole. Praha: SPN, 1990
  - ZELINKOVÁ, O. Cizí jazyky a specifické poruchy učení. Havlíčkův Brod: Tobíáš, 2005. ISBN 80-7311-022-9.
  - ZELINKOVÁ, O. Dyslexie v předškolním věku. Praha: Portál, 2008. ISBN: 978-80- 7367-321-5.
  - ZELINKOVÁ, O. Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program. Portál Praha 2001 ISBN 80-7178-544-X
  - ZELINKOVÁ, O. Poruchy učení. 10., zcela přepracované a rozšířené vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-8000-7.
- ŠVP ZŠ a MŠ Velká Losenice, 2020/2021